

Bankalar ve Harçlar

Ömer Gören*

Uygulamada, Bankaların kredi alacaklarının geri ödemeleri kapsamındaki tüm dava ve icra işlemlerinde harç alınıp alınmayacağı konusunda önemli sıkıntılar vardır. Mahkemeler bu konuda bazı Yargıtay kararları ile Anayasa Mahkemesi kararlarına atıfta bulunmak suretiyle bu işlemlerden doğan harçların ödenmesi yolunda kararlar vermektedir.

Konuyu vergi hukuku bakımından incelemekte yarar vardır.

1) 492 Sayılı Harçlar Kanununun 123 maddesinin son fıkrası:

Harçlar Kanununun 123. maddesi, Kanunun 10. kısmının (Genel muafıklar ve istisnalar) adlı birinci bölümünde yer almaktadır.

Öncelikle maddenin bu konumundan anlaşılmaktadır ki, bu bölümdeki istisna ve muafıklar (genel), yani hem herkesi ve hem de hertürlü işlemi kapsamaktadır. Bu tanımlamayı, vergi hukukunda istisna kavramının doğrudan vergisel obje veya olaya, vergi muafiyetinin ise kişiye yönelik olduğunu dikkate alarak öncelikle 123 md. anlamında daha geniş bir biçimde yapabiliriz. Burada Kanunun 2.fıkrasında iş kanunundan doğan iş uyuşmazlıklarında alınan ilamların, asgari ücret alan işçi ve çıraklar hakkında uygulanacağını hükme bağlamaktadır. Yani bu fıkra bölüm adında geçen, (muafık) ile ilgili bir hükümdür, çünkü şahsa bağlıdır.

Kanunun bundan sonraki, konumuz ile ilgili son fıkrası ise, şirketlerin kuruluş, sermaye arttırımı, birleşme, devir, bölünme ve nev'i değişiklikleri nedeniyle yapılacak işlemler ile, Esnaf ve Sanatkarlar Kredi ve Kefalet Kooperatifleri, bankalar, yurtdışı kredi kuruluşları ve uluslar arası kurumlarca kullanılacak kredilerin temini, ve bunların teminatları ile geri ödemelerine ilişkin işlemler harca tabi tutulamaz hükmünü getirmektedir.

Burada ise hem muafiyet ve hem de istisna hükmü bir arada düzenlenmiştir. İşte bunun içindir ki kanun bölüm adı olarak (genel muafık ve istisnalar) kavramlarını bir arada kullanmıştır. Nitekim vergi hukukunda istisna ve muafiyet hükmü-

---

* Avukat, Atılım Üniversitesi Öğretim Görevlisi

leri, bu farklılıktan dolayı aynı madde içinde değil, ayrı ayrı istisnalar ve muafiyetler olarak ayrı maddelerde düzenlenirler. Harçlar Kanunu da bu temel ilkeye uymuş ve istisnaları 13. madde de muafiyeti de 14. maddesinde düzenlenmiştir. GVK 9,15,18,21,23 gibi)

Kanunun yukarıda bahsettiğimiz hükmü kimlerin ve hangi işlemler dolayısıyla harca tabi tutulamayacakları sorusunun cevabı ile daha da netlik kazanacaktır.

Maddeye göre (kimler?) in yaptıkları işlemler harca tabi tutulmayacaktır?

- Esnaf ve Sanatkarlar Kredi ve Kefalet Kooperatifleri ;
- Bankalar
- Yurtdışı kredi kuruluşları;
- Uluslararası kurumlar.

Kanun metni bu lafzı dökümü kolayca yapılabilecek kadar açık ve nettir.

Hangi işlemler için harç alınmayacaktır?

- Kullanılacak kredilerin temini;
- Kredilerin teminatlandırılması;
- Kredilerin geri ödemelerine ilişkin işlemler

Görüldüğü gibi bu lafzi anlatımda yeterince açık ve nettir. **(Kredilerin geri ödemelerine ilişkin işlemler)**

Bu ayırım sonucuna göre bankaların kredilerinin geri ödemelerine ilişkin tüm işlemler harca tabi tutulmayacaktır.

Kanunun bu netliği ve açıklığına rağmen Yargıtay halen, Anayasa Mahkemesinin 14.01.2010 tarih ve 2008/ 81 E, 2010/ 8 K. Sayılı kararını işaret ederek, Bankaların kredi geri ödemelerinden harçtan muaf ve ilgili tüm işlemlerin (yargılama dahil) vergiden istisna edilmediğini, bunun yalnızca (yurt dışından alınan kredilerin geri dönüşümü ile ilgili işlemlerle sınırlı olduğunu) ileri sürmek suretiyle, harca yönelik kararları onaylamaktadır. (Yargıtay 19. H.D. 13.07.2010 tarih ve E: 2010 /6535 K: 2010/8849)

Anayasa Mahkemesinin Kararı ;

Anayasa Mahkemesi yukarıda bahsedilen kararı ile, İzmir 1. İcra Hukuk Mahkemesi ile Konya 2. İcra Hukuk Mahkemelerinin, 492 sayılı Harçlar Kanununun 123. maddesinin 5035 sayılı Kanunun 31. maddesi ile değiştirilen son fıkrasında yer alan “bankalar, yurtdışı kredi kuruluşları ve uluslararası kurumlarca” ibaresinin Anayasanın 2,5,10,11,36. maddelerine aykırılığı iddialarını incelemiş ve Mahkemelerin gördükleri davalarda bu hükmün uygulanma olanağı bulunmadığı gerekçesi ile Mahkemenin yetkisizliği nedeniyle reddetmiştir.

Bu sonuca göre özünde Anayasa Mahkemesinin Harçlar Kanununun 123. maddesinin Anayasaya aykırılığına dair bir hüküm kurmadığı açıkça ortadadır.

Anayasa Mahkemesi davanın (Esasın incelenmesi) bölümünde, şöyle bir tespit yapmaktadır.

“Yasa koyucu, finansman sıkıntısı çeken bankalar, yurtdışı kredi kuruluşları ve uluslar arası kurumlarını müşterilerine kullandırmak amacıyla sendikasyon kredisi gibi büyük miktarda kredilere kendi portföylerinde yer vererek yurtiçi veya yurtdışı kredi kuruluşlarından finansman desteği alabilmelerini kolaylaştırmak ve kredi maliyetlerini azaltmak amacıyla bu nitelikteki kredilerin temini ve bunların teminatları ile geri ödemelerine ilişkin işlemlerden harç alınmayacağını öngörmüştür”

Sayın Mahkemenin bu gerekçeyi nereden bulduğu belirli değildir, ne madde gerekçelerinde, ne komisyon tutanaklarında ne de meclis tutanaklarında, böyle bir açıklama yoktur. Bu olmadığı gibi kanun metninde açıkça (Yurtdışı kredi) den bahsedilmemekte yalnızca genel anlamıyla (kredi) den bahsedilmektedir. Kanun bankaların kendi portföyleri için bulacakları yurtdışı krediler ile büyük kredilerden bahsetmemektedir. Burada yurtdışı kredi kuruluşları ile uluslararası kurumların bankalara kullandıracakları krediler söz konusu değildir, Çünkü maddede böyle bir açık ifade olmadığı gibi, (bankalar) kelimesinden bir önceki Esnaf ve Sanatkar kredi ve Kefalet Kooperatiflerini de bu sonuca bağlayarak mükellef saymak, gerekecek ve maddenin parantez içindeki (Bu kooperatifler ile Kredi Garanti fonu İşletme ve Araştırma A.Ş. tarafından bankalardan kullanılacak krediler için verilecek kefaletler dahil) hükmünün hiçbir düzenleme amacı ve mantığı kalmayacaktır. Nitekim uygulamada (KOBİ) kredilerinin tamamı bu hükme girmekte olup, bu kredilerin tamamını yurtiçi kredilerdir, ve kredi sözleşmelerine dayanmaktadır.

Yine Sayın Mahkemenin esasın incelenmesi bölümündeki şu açıklaması da çok dikkate değerdir.

Sayın Mahkeme özetle, dava konusu işlemlerin kaynağında genel kredi sözleşmesine dayanılarak, kullanılan krediler bulunduğunu, işlemin bu krediden kaynaklandığını, bankaların kendi öz kaynaklarından veya diğer kredi kurumlarından temin ettikleri kredileri genel kredi sözleşmesiyle gerçek veya tüzel kişilere teminatlı ve teminatsız olarak kullandırmalarının itiraz konusu kural kapsamında değerlendirilemeyeceğini belirtmektedir.

Bu tespitle de özellikle bankacılık tekniğini ve uygulamasını da kapsayan önemli bir yanlışlığı vardır.

Bankalar, yurtdışından veya içinden, nereden olursa olsun, aldıkları kredilerin, doğrudan kredi borçlusudurlar, yani, bu kredilere yalnızca para transferi konusunda aracılık yapıp, sonra aradan çekilemezler. Bu tür işlemler ancak 32 sayı-

lı karar çerçevesinde yurtiçinde yerleşik kişiler tarafından bankalar aracılığıyla gerçekleştirilir ve banka bu işlemde kreditor değil, yalnızca transfer aracıdır. Kredi ilişkisi yurtiçinde yerleşik kişi ile, yurt dışındaki finansman kuruluşu veya kişi arasında kurulmuştur.

Bankaların yurtiçi –dışı ayırımı yapmadan kredi veya mevduat olarak buldukları kaynaklar, o bankaların pasif hesaplarına borç olarak kaydedilir. Bankalar toplam kaynaklarını kendi kredi politikaları ve Bankalar Kanununun sınırlama ve düzenlemeleri çerçevesinde serbestçe ve de (genel kredi sözleşme) leri hukuki temelinde krediye dönüştürürler. Bankanın hangi kaynağının hangi krediye tahsis edileceğine dair bir hukuk normu ve uygulaması da yoktur. (70’li yılların DÇM hesapları hariç) özetle, bankaların genel kredi sözleşmesi (veya özel) akdetmeden kredi kullandırmaları söz konusu olmadığı gibi, kredilerin geri ödemelerine ilişkin tüm hukuki ve mali işlemlerde bu sözleşme çerçevesinde yürür.

Dolayısıyla Sayın Mahkemenin Bankaların yurtdışı kaynaklar-dan elde ettiği ve genel kredi sözleşmesine bağlı olmayan kredilerin istisna kapsamında olabileceğine ilişkin yorumunun, hiçbir hukuki dayanağı bulunmamaktadır.

SONUÇLAR :

- 1) Anayasa Mahkemesinin 492 Sayılı Harçlar Kanununun 123/ son maddesindeki harç istisnasının Anayasaya aykırı olduğuna dair bir karar ve tespiti yoktur.
- 2) Sayın Mahkeme bu yönde herhangi bir karar üretmemesine rağmen, harç istisna ve muafiyetlerine ilişkin, hukuki dayanağı olmayan, vergi hukuku ilkelerine de uyumsuz, kanunsuz vergileme olmaz ilkesini gözardı eden bir yorum yapmaktadır. Bu yorum, VUK 3/A maddesinin ikinci fıkrasındaki öncelikli lafzi yorum ilkesine açıkça aykırıdır, (yurtdışı kredi) işlemi kanun lafzında yoktur.
- 3) Kanunun gerekçesi ve komisyondaki görüşmeler ise tüm bankaların, tüm kredi işlemlerini kapsamak üzere bir istisna oluşturulduğu yönündedir.
- 4) Bu çerçevede, Bankaların kredilerin geri alımlarına yönelik hertür işlemleri (yargı harçları dahil) harçtan istisnadır.